

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА НА РІЗНИХ ФАЗАХ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ

В умовах розвитку ринкових відносин економічна діяльність підприємства, яка спрямована на нарощування конкурентних переваг і забезпечення стійкості своїх позицій, значною мірою залежить від своєчасного та правильного управління ефективністю його діяльності з врахуванням фази життєвого циклу, на якій воно перебуває.

Під «життєвим циклом підприємства» розуміють сукупність стадій, які проходить підприємство під час своєї життєдіяльності від створення до ліквідації [1, с. 227]. Кожна з стадій характеризується системою стратегічних цілей, особливостями формування ресурсного потенціалу, досягнутими результатами діяльності [2].

Сучасними теоретиками та практиками в сфері аналізу й стратегічного управління виділено кілька етапів (фаз) життєвого циклу підприємства: зародження; зростання; зрілість; спад, кожна з яких має свої особливості. Зазначимо, що у рамках фази «зрілість» можна виділити такі міні фази як стійкий розвиток та стагнація.

На кожній стадії життєвого циклу підприємству не залежно від розмірів, форми господарювання та галузевої приналежності характерні певні тенденції розвитку (табл.1).

Таблиця 1

Характеристика фаз життєвого циклу підприємства

№	Фаза	Характеристика	
1	Зародження	1) низькі обсяги чистого доходу 2) відсутність прибутку через високий рівень поточних витрат і підвищену потребу в інвестиціях 3) ускладнений доступ до зовнішніх джерел фінансування 4) від'ємні грошові потоки від операційної та інвестиційної діяльності	
2	Зростання	1) збільшення обсягів чистого доходу 2) недостатня величина прибутку для реінвестування. 3) присутність дефіциту ліквідних коштів 4) незадовільне співвідношення позикових і власних коштів	
3	Зрілість	Стойкий	1) стабільне становище на ринку та освоєння його нових сегментів 2) максимальні обсяги реалізації продукції та високі прибутки 3) низький рівень залежності від позикових коштів 4) максимальна завантаженість виробничих потужностей
		Стагнація	1) поступове зменшення коефіцієнта оборотності запасів 2) посилення витратного механізму 3) підвищення залежності від позикових коштів 4) зменшення забезпеченості запасів власними оборотними коштами
4	Спад	1) зменшення обсягів продажу продукції, частки ринку, прибутку 2) порушення фінансової стійкості 3) значна залежність від зовнішніх джерел фінансування активів підприємства та неплатоспроможність 4) падіння ділової активності	

Етап зародження характеризується створенням підприємства та поступовим впровадженням на ринок. В цей час відбувається техніко-економічне становлення, накопичення активів підприємства. Особлива увага приділяється динаміці структури активів, стану платоспроможності та фінансової стійкості. Обсяги виробництва і продажів на етапі зародження ростуть повільними темпами. Так як канали постачання сировини та продажу готової продукції не налагоджені, виникають труднощі з виробництвом та збутом. Під час цієї фази обмеженими є продукція підприємства за асортиментом та географією збуту [3, с. 20].

Проте перевагами підприємства, яке знаходиться на фазі «зародження» є виробництво нової продукції або продукції з покращеними характеристиками, яка відрізняється від продукції конкурентів. Також основні виробничі засоби працюють із максимальною продуктивністю та мінімальною кількістю бракованої продукції за рахунок малого терміну експлуатації.

Фаза зростання пов'язана з нарощуванням виробничої потужності; збільшенням обсягу продажу; освоєнням нових ринків; формуванням стійкої сітки постачальників; удосконаленням технології, організації виробництва і менеджменту; збільшенням чисельності працюючих і підвищенням рівня спеціалізації робочих місць. В цей час підприємство набуває позитивного іміджу і авторитету у фінансових колах, джерелами фінансування стають стабільні кредити банків.

Падіння ділової активності, зменшення обсягів продажу, частки ринку, підвищення точки критичного обсягу продажу, відсутність власних оборотних засобів, посилення чутливості прибутку до зміни структури собівартості та обсягу реалізації продукції, порушення фінансової стійкості вказує, що підприємство опинилося на фазі «спаду» й потрібно негайно вживати кардинальних дій спрямованих на покращення ситуації [4, с. 79].

При проведенні фінансового аналізу всі показники мають тенденцію до погіршення. На стадії спаду керівник розглядає можливість економії всіх видів ресурсів, звуження номенклатури вироблюваної продукції, встановлення зв'язків з новими ринками і постачальниками [5, с. 250].

Отже, врахування особливостей фази життєвого циклу, на якій перебуває в певний момент часу підприємство дасть змогу вчасно виявити негативні фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, які впливають на нього та вчасно вжити запобіжних заходів.

Список використаних джерел

1. Колеснік Т. С. Особливості формування фінансової стратегії підприємства роздрібною торгівлю на різних стадіях його життєвого циклу / Т. С. Колеснік. // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2013. – №7. – С. 225–230.
2. Крамар І. Етапи розвитку та особливості життєвого циклу малих підприємств [Електронний ресурс] / І. Крамар, Н. Мариненко // Соціально-економічні проблеми і держава. - 2011. - Вип. 1 (4). - Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua>
3. Волкова Н. А. Аналіз фінансової безпеки підприємства / Н. А. Волкова // Materials of the XI International scientific and practical conference, "Conduct of modern science". Economic science. – Sheffield: Science and education LTD, 2015. - Volume 4. - P. 20-22.
4. Волчек Р. М. Канонічні кореляції як аналітичний інструмент управління фінансовим станом харчових підприємств / Р. М. Волчек // Економіка АПК. – 2012. – № 11. – С. 72-81.
5. Шевчук Н. С. Перспективний аналіз матеріальних ресурсів підприємства / Н. С. Шевчук // Теорія і практика сучасної економіки: матеріали XV міжнародної науково-практичної конференції: 19 листопада 2014 року / відповідальний редактор П. С. Вяткін. – Черкаси: ЧДТУ, 2014. - С. 250-252.